

Stenografični zapisnik

prve seje

deželnega zbora kranjskega

v Ljubljani

dne 27. marca 1908.

Navzoči: Prvosednik: Deželni glavar Franc Šuklje.
— Vladni zastopnik: C. kr. deželni predsednik baron
Teodor Schwarz in c. kr. deželnovladni svetnik
Viljem Haas. — Vsi članovi razun: Dr. Ignac
Žitnik. — Zapisnikar: Deželni tajnik Franc Uršič.

Dnevni red:

1. Otvorjenje deželnega zbora.
2. Obljuba novoizvoljenih deželnih poslancev.
3. Konstituiranje deželnega zbora:
 - a) volitev dveh rediteljev;
 - b) volitev dveh verifikatorjev;
 - c) volitev deželnega odbora.
4. Priloga 11. Poročilo deželnega odbora o novih splošnih volitvah za deželni zbor vojvodine Kranjske.

Začetek seje ob 11. uri dopoldne.

Stenographischer Bericht

der ersten Sitzung

des krainischen Landtages

in Laibach

am 27. März 1908.

Anwesende: Vorsitzender: Landeshauptmann Franz
Šuklje. — Regierungsvvertreter: K. k. Landespräsident
Baron Theodor Schwarz und k. k. Bezirkshauptmann
Wilhelm Haas. — Sämtliche Mitglieder mit Ausnahme
von: Dr. Ignaz Žitnik. — Schriftführer: Landschafts-
Sekretär Franz Uršič.

Tagesordnung:

1. Eröffnung des Landtages.
2. Angelobung der neugewählten Landtagsabgeordneten.
3. Konstituierung des Landtages:
 - a) Wahl zweier Ordner;
 - b) Wahl zweier Verifikatoren;
 - c) Wahl des Landesauschusses.
4. Beilage 11. Bericht des Landesauschusses, betreffend die neuen allgemeinen Wahlen für den Landtag des Herzogtumes Krain.

Beginn der Sitzung um 11 Uhr Vormittag.

C. kr. deželni predsednik baron Schwarz:

Visoki deželni zbor! S cesarskim patentom z dne 22. marca je bil sklican novoizvoljeni deželni zbor vojvodine Kranjske v postavno posvetovanje. Čast mi je povodno otvoritvene seje spoštljivo pozdravljati cenjene gospode poslance v imenu cesarske vlade.

Höher Landtag! Mit dem Allerhöchsten Patente vom 22. März wurde der neugewählte Landtag des Herzogtumes Krain zu seiner gesetzmäßigen Tätigkeit einberufen und es gereicht mir zur Ehre, in dieser Eröffnungssitzung die Herren Abgeordneten im Namen der Regierung achtungsvoll zu begrüßen.

Cenjena gospoda! Vi ste sprejeli novi mandat iz rok volivcev v važnem trenutku; veliko je pričakovanje in posebno važno in odgovorno bode torej Vaše delovanje. Občno je prepričanje, da mora biti konec neplodnemu stanu zadnjih šestih let in da se morajo vsi poklicani faktorji prizadeti, da se odstranijo ovire nasprotujoče rednemu delovanju deželnega zastopstva.

Če Vas torej zdaj prosim „Sklenite čim preje preosnovo deželnega reda, oziroma spremenitev volilnega reda za deželni zbor in odpravite s tem vzrok dolgoletnega prepira“, izrekam to, kar Vi, cenjena gospoda, čutite sami v svojih sreih, ki brez razložka bijejo za blagor prebivalstva, in kar bode našlo živahen odmev v celi deželi.

Geehrte Herren! Die Völker Österreichs rüsten sich zur feierlichen Begehung eines alle Herzen auf das innigste rührenden und begeisternden Ereignisses. Welch willkommener Anlaß für die geehrten Herren Vertreter des Landes Krain, ihren Teil zur allgemeinen Festesfreude dadurch beizutragen, daß sie dem Lande den Frieden bringen.

Cenjena gospoda! Jaz sem prepričan, da se udeležite z navdušenjem splošnega veselja v jubilejski dobi s tem, da priredite v deželnem zastopstvu pogoje za skupno in mirno delovanje v korist ljubi domovini. Podpirati in pospeševati to delovanje bo vedno vladi skrb in dolžnost.

Naznaniti imam visoki zbornici, da so Njega Veličanstvo, presvitli cesar najmilostneje blagovolili imenovati deželnim glavarjem za vojvodino Kranjsko gospoda deželnega poslanca dvornega svetnika Franceta Šukljeta (Burni „Živijo“-klici na levi. — Stürmische „Živijo“-Rufe links), njegovim namestnikom v vodstvu deželnega zbora pa gospoda deželnega poslanca Leopolda barona Liechtenberga.

Častitam Vam, prečastiti gospod deželni glavar, povodno tega Najvišjega imenovanja in izrekam svoje veselje videti Vas na tem odličnem mestu, ker Vaše temeljito znanje in Vaša bogata parlamentarna izkušnost zajamčita objektivno in odločno poslovanje.

Auch den zum Stellvertreter des Herrn Landeshauptmannes in der Leitung des Landtages allergnädigst ernannten Herrn Baron Liechtenberg begrüße ich auf das herzlichste, überzeugt, daß er dem Herrn Landeshauptmannne gerne seine wertvolle Unterstützung angedeihen lassen werde.

Velecenjeni gospod deželni glavar! V smislu § 9. deželnega reda bodete sedaj v navzočnosti vseh gospodov deželnih poslancev obljubili, da bodete cesarju

zvesti in pokorni, da se bodete držali zakonov in da bodete svoje dolžnosti vestno izpolnjevali. Jaz Vas prosim to slovesno v moje roke obljubiti.

Deželni glavar:

Obljubim! (Prevzame predsedstvo. — Den Vor- sitz übernehmend).

Visoki deželni zbor! Njega Veličanstvo presvetli naš cesar je najmilostliveje izvolil meni poveriti deželno glavarstvo v vojvodini Kranjski. Nastopam to mesto, gospoda moja, prešinjen vroče želje, da bi se z božjo pomočjo in nebeškim blagoslovom meni posrečilo, v resnici koristiti deželi naši.

Prevzamem to častno, obenem pa ne lahko, težko nalogo v tej nadi, da mi bode kot deželnemu glavarju mogoče, vsaj deloma uresničiti tiste nazore, tiste namene, kateri so tekom mojega dosedanjega življenja vzrastli v moji duši glede blagra naše domovine in njega pospeševanja. Trudil se bom, najboljše voljo imam, toda ob enem mi je jasno, zaman je moj trud, ako se mi ne posreči zadobiti zaupanje in naklonjenost častitih gospodov tovarišev. Dal Bog, da ga dobim. Računam na to, kajti, gospoda moja, trden sklep imam, na tem vzvišenem mestu, kamor me je postavila cesarska milost, vedno in proti vsakemu postopati pravično in skozi in skozi nepristransko. (Živalno odobravanje na levi. — Lebhafter Beifall links.)

Obračam se tudi do Vas, velerodni gospod deželni predsednik, najprej s prošnjo, da blagovolite mojo najudanejšo zahvalo sporočiti in tolmačiti pred Njegovega Veličanstva svitlim prestolom. Potem pa Vas prosim, velerodni gospod baron, za Vašo tvorno podporo in za vsikdar kolegijalno sodelovanje, kajti jasno je, da tista dežela se najložje dobro upravlja in vlada, kjer gresta roko v roki skupaj državna uprava in avtonomna uprava.

In sedaj, gospoda moja, kaj pa pričakuje dežela od Vas?

Predvsem treba, gospoda moja, da pride deželni zbor do rednega delovanja. Gotovo se strinjamo v tem, da se zajamči mir in sprava v deželnem zboru ter osigura redno delo v tej dvorani stoprav z volilno reformo. Ni treba dokazov, da je sedaj še veljavni deželni volilni red, kateri v vseh bistvenih določilih še datuje iz leta 1861., vže davno krvavo potreben temeljite preosnove, da se nikakor več ne vjema z dejanskimi razmerami v naši deželi. Tok časa sili na demokratično preosnovo volivnega reda, po celem svetu vidimo ta tok, in gola iluzija bi bilo misliti, da se ustavi ta tok pred durmi te deželne sobane. (Pri- trjevanje na levi. — Zustimmung links.)

In morda nahajamo baš v naši deželi najugodnejše razmere za tako demokratično preosnovo. V nobeni kronovini avstrijski ne zavzema indirektni davek, ki ga plačuje tudi priprosti delavec, tako širokega mesta, kakor v deželi Kranjski in v proračunu našega deželnega zaklada. Smelo trdim, da več nego 40 % skupnih deželnih potrebščin je pokritih vže sedaj po tem indirektnem davku.

Uvaževati je dalje, da se je tekom zadnjih desetletij tudi v naši deželi v tisti meri dvignila politična zrelost, splošna izomika in stanovska samosvestnost najširših slojev. Kdorkoli z jasnim očesom motri politični razvoj naše dobe, ta si mora biti na jasnem o tem, da se hrepenenju po razširjenju volivne pravice, po preosnovi deželnega volivnega reda na široki podlagi uspešno ne da več upirati. (Pritrjevanje na levi. — Zustimmung links.)

Oglejmo si druge dežele v naši monarhiji. Povsodi vidimo, da se je taka izprememba ali vže doglala, ali da se resne priprave vrše v dosego tega namena. Tudi pri nas na Kranjskem moramo priti do tega cilja, in navdaja me nada, da se navzlic vsemu strankarskemu protivju bomo vendar našli in zjediniili v tem namenu. Imejmo pred očmi sosedno mejno grofijo Istrsko. Tam razdvajajo narodne, gospodarske in kulturne razlike njeno prebivalstvo, in vendar so se pred nekoliko dnevi pobotalé narodnopolitične stranke ter potom mirnega dogovora srečno rešile pereče vprašanje volivne reforme. Gospoda moja, ako se je to zgodilo v Istri, ako je bilo mogoče skupaj spraviti v Istri Slovana in Italjana, mislim, da je tudi mogoče na Kranjskem priti skupaj do takega sporazumljenja. (Odobrovanje na levi. — Beifall links.)

Na delo Vas kličem, častiti gospodje tovariši! Ta zemlja Kranjska, katero ljubimo z jednako vnemo vsi poslanci brez razločka narodnega pokoljenja in strankarskega prepričanja, hrepeni po delavnem deželnem zboru ter omaguje in gre v nič, ako se to ne doseže. Ne bodem nadrobno našteval velikih gospodarskih in kulturnih nalog, katere čakajo nujne rešitve od strani deželnega zastopa. Le exempli gratia navajam širno polje deželne melioracije, preskrbovanje prebivalstva z zdravo pitno vodo, skrb za zboljšanje naših občil, za železnice in ceste, nujno potrebo nadomestiti tisto gorostasno staro blaznico na Studencu z zgradbo deželnega zavoda, urejenega po načelih moderne vede in človekoljubnosti.

Dalje bo treba pomnožiti bolnice in ustanoviti hiralnice. Končno tista velika naloga, dvigniti naše šolstvo na ono višino, ki odgovarja potrebam naše dežele in naše dobe — po mojem mnenju ena najvažnejših nalog in dolžnosti kranjskega deželnega zbora.

Vse to čaka primerne točne rešitve in do te ne pridemo, ako se strast ne poleže ter mir ne vrne v to visoko zbornico.

Und nun gestatten Sie mir, meine verehrten Herren von dieser (desne — rechten) Seite des hohen Hauses, daß ich hiemit um Ihre Unterstützung werbe. Ich habe die Empfindung, und die Geschichte des kranjischen Landtages ist mir Bürge dafür, daß diese Bitte keine Fehlbite sein wird. Ich kann es ruhig sagen: Wir alle ohne Unterschied lieben die heimatliche Scholle, und der Unterschied in der Sprache und Abstammung bedeutet gottlob keinen Unterschied in dem lebendigen Heimatsgefühl, in der Liebe zum engeren Heimatlande. (Zivahno odobrovanje. — Lebhafter Beifall.)

So wie die Dinge liegen, werden Sie mir vielleicht zugeben, daß unser Land Krain jetzt eigentlich vor einem großen Wendepunkte steht, vor einem Wendepunkte in seiner wirtschaftlichen und kulturellen Entwicklung. Viele Jahre konnten wir berechtigte Klage darüber führen, daß mit der Anlage der modernen Verkehrswege, der Eisenbahnen, das Land Krain stiefmütterlich behandelt wurde. Die Dinge haben sich zum Besseren gewendet. Die neue Alpenbahn, an deren Zustandekommen ein hochverehrtes Mitglied dieses hohen Hauses hervorragenden Anteil genommen hat, — sie durchquert den überaus entwicklungs-fähigen Nordwesten unseres Landes und verbürgt ihm die Möglichkeit eines hohen ökonomischen Aufschwunges. Das Gleiche gilt für andere Landesteile von den Eisenbahnlilien Neumarktl-Krainburg und Johannistal-Treffen und die so lange ersehnte, nach so vielen fruchtlosen Anstrengungen glücklich errungene große Transitlinie Laibach-Spalato, sie wird ein Segen für die Landeshauptstadt, sie wird ein Segen sein für das ganze Unterland.

Ich möchte, meine Herren, noch etwas weiteres bemerken. Wir müssen uns ja sagen, daß der vor wenigen Jahrzehnten noch ungeahnte Aufschwung der Elektrotechnik einen Schatz des Landes, der bisher weitaus noch nicht genügend verwertet worden ist, heben soll, nämlich die Verwendung unserer Wasserkräfte zu industriellen Zwecken. Nehmen wir dazu den Vorteil unserer geographischen Lage, den Umstand, daß wir, eingeschoben zwischen zwei große Kulturvölker, die Deutschen und die Italiener, gleichzeitig das Hinterland der Adria bilden und somit an jener Völkerstraße liegen, welche von Hamburg über Triest hinabführt nach dem Oriente und weiterhin nach dem Kanal von Suez. Wenn wir das alles zusammenfassen, so müssen wir uns sagen, daß die Stunde gekommen ist, wo das Land heraustreten, sich herausringen kann aus der bisherigen unverschuldeten Rückständigkeit und wo es einrücken kann unter jene Nachbarländer, die uns bisher in der Entwicklung vorausgegangen sind. Können wir es, meine Herren, verantworten vor unserem Gewissen, wenn wir diesen günstigen Moment versäumen, und die Interessen, die Zukunft der Heimat in kleinlichem Parteihader ersticken wollten?! (Odobrovanje na levi. — Beifall links.)

In sedaj, gospoda moja, dovolite, da navedem še en nagib, katerega je popreje gospod deželni predsednik tako lepo povdarjal, to je tisti posebni človeški nagib, kateri izvira iz velepomembnega slavlja, ki ga slavi letos avstrijska država. To leto je za Avstrijo izredno leto. Mi obhajamo letos šestdesetletnico vladanja preljubljenega našega vladarja, tistega vladarja, po katerem in pod čigar vladarstvom se je dvignil slovenski narod iz dosedanjega smirnega spanja. Vse avstrijske dežele, vsi avstrijski narodi bodo tekmovali, da dokažejo dejanski, kako jim je pri sreju, kako so v ljubezni udani presvitlemu vladarju. Ja! Jaz Vas vprašam: kako bi pa mogla ta uborna dežela kranjska, to siromašno njeno prebivalstvo dostojno, ne s praznimi besedami, temveč z dejanji dokazati, kako ji je pri sreju preljubljeni vladar? Gospoda moja! Jaz bi dejal, ako bi zbrali vse vrednote dežele kranjske na en kup in vse to izročili na velikanskem zlatem krožniku v dar svojemu vladarju,

ne mogli bi mu napraviti toliko veselja, kakor če bi po mnogoletnem, včasih tudi strastnem prepiru in boju se zopet povrnili v to deželno zbornico zaželjen mir! In, gospoda moja, v tem smislu jaz pozivljam k stvarnemu delu, dvignem svoj glas in Vas povabim, da vzkliknete z menoj vred našemu presvitlemu cesarju, Francu Jožefu I. trikratni — Unserem Durchlauchtigsten Landesfürsten Kaiser Franz Josef I. ein dreimaliges: „Živio!“ „Hoch!“ „Slava!“

(Vsa zbornica kliče navdušeno trikrat: „Živio!“ „Slava!“ „Hoch!“ — Das ganze Haus ruft begeistert dreimal: „Živio!“ „Slava!“ „Hoch!“)

Landeshauptmann-Stellvertreter Freiherr von Liechtenberg:

Für meine Ernennung zum Landeshauptmann-Stellvertreter spreche ich meinen alleruntertänigsten Dank aus und ich verspreche, jederzeit, wenn ich berufen werde, die Leitung des hohen Landtages zu führen, mich der vollsten Objektivität zu befleißigen.

Deželni glavar:

Čast mi je predstaviti visoki zbornici kot vladnega zastopnika tukaj prisotnega gospoda deželno-vladnega svetnika Viljema Haasa.

Naznanjam nadalje slavni zbornici, da mi je došlo pismo gospoda deželnega poslanca dr. Ignacija Žitnika, ki svojo odsotnost od današnje seje opravičuje z nujnim poslom v budgetnem odseku državnega zbora.

Mi preidemo sedaj do 2. točke današnjega dnevnega reda:

Obljuba novoizvoljenih deželnih poslancev.

Wir übergehen zum 2. Punkte der Tagesordnung:

Angelobung der neugewählten Landtagsabgeordneten.

Dovolite, da prečitam določilo deželnega reda, ki veleva v § 9. (bere — lieft):

„Kader deželni poslanci stopijo v deželni zbor, imajo namestu prisege v roke deželnega poglavarja obljubiti, da bodo cesarju zvesti in pokorni, da se bodo držali zakonov (postav), in da bodo svoje dolžnosti po vesti izpolnjevali.“

§ 9 der Landesordnung lautet (bere — lieft):

«Die Landtagsabgeordneten haben bei ihrem Eintritt in den Landtag dem Kaiser Treue und Gehorsam, Beobachtung der Gesetze und gewissenhafte Erfüllung ihrer Pflichten in die Hände des Landeshauptmannes an Eidesstatt zu geloben.»

Gospod zapisnikar bo sedaj prečital imena in jaz povabim gospode poslance, da po tej vrsti vsak stopi sem in poda v mojo roko obljubo!

Ich erlaube mir anzukündigen, daß der Herr Schriftführer jetzt die Namen der Herren Landtagsabgeordneten

in alphabetischer Reihenfolge verlesen wird und ich lade die Herren ein, hier zu erscheinen und in meine Hand das Versprechen abzulegen!

Tajnik Uršič:

(bere — lieft):

Njega knežja milost gospod dr. Anton Bonaventura Jeglič. — Knezoškof Jeglič: „Obljubujem!“

Herr Otto Freiherr v. Apfaltrer. — Otto Freiherr von Apfaltrer: «Ich gelobe!»

Herr Josef Anton Graf Barbo-Wagenstein. — Josef Graf Barbo-Wagenstein: «Ich gelobe!»

Gospod Franc Bartol. — Franc Bartol: „Obljubujem!“

Herr Dr. Karl Freiherr von Born. — Dr. Karl Freiherr von Born: «Ich gelobe!»

Herr Anton Freiherr von Codelli. — Anton Freiherr von Codelli: «Ich gelobe!»

Gospod Franc Demšar. — Franc Demšar: „Obljubujem!“

Gospod Franc Drobnič. — Franc Drobnič: „Obljubujem!“

Gospod Jožef Dular. — Jožef Dular: „Obljubujem!“

Herr Dr. Ferdinand Eger. — Dr. Ferdinand Eger: «Ich gelobe!»

Herr Franz Galle. — Franz Galle: «Ich gelobe!»

Gospod Engelbert Gangl. — Engelbert Gangl: „Obljubujem!“

Gospod Franc Jaklič. — Franc Jaklič: „Obljubujem!“

Gospod Franc Košak. — Franc Košak: „Obljubujem!“

Gospod dr. Ivan Krek. — Dr. Ivan Krek: „Obljubujem!“

Gospod dr. Evgen Lampe. — Dr. Evgen Lampe: „Obljubujem!“

Gospod Ivan Lavrenčič. — Ivan Lavrenčič: „Obljubujem!“

Gospod Josip Lenarčič. — Josip Lenarčič: „Obljubujem!“

Herr Leopold Freiherr von Liechtenberg-Sanešchitsch. — Leop. Freih. v. Liechtenberg-Sanešchitsch: «Ich gelobe!»

Gospod Josip Mandelj. — Josip Mandelj: „Obljubujem!“

Herr Rudolf Graf Margheri. — Rudolf Graf Margheri: «Ich gelobe!»

Gospod dr. Fran Novak. — Dr. Fran Novak: „Obljubujem!“

Gospod Ciril Pirc. — Ciril Pirc: „Obljubujem!“

Gospod Ivan Plantan. — Ivan Plantan: „Obljubujem!“

Gospod Jožef Pogačnik. — Jožef Pogačnik: „Obljubujem!“

Gospod Franc Povše. — Franc Povše: „Obljubujem!“

Herr Friedrich Freiherr von Rechbach. — Friedrich Freiherr von Rechbach: «Ich gelobe!»

Herr Heinrich Schollmayer-Lichtenberg. — Heinrich Schollmayer-Lichtenberg: «Ich gelobe!»

Seine Excellenz Herr Josef Freiherr von Schwegel.
— Seine Excellenz Josef Freiherr von Schwegel: „Ich gelobe!“

Gospod Filip Supančič. — Filip Supančič: „Obljubujem!“

Gospod dr. Ivan Šusteršič. — Dr. Ivan Šusteršič: „Obljubujem!“

Gospod dr. Ivan Tavčar. — Dr. Ivan Tavčar: „Obljubujem!“

Gospod dr. Karol Triller. — Dr. Karol Triller: „Obljubujem!“

Gospod dr. Janko Vilfan. — Dr. Janko Vilfan: „Obljubujem!“

Gospod Ivan Zabret. — Ivan Zabret: „Obljubujem!“

Gospod dr. Ignacij Žitnik. — Dr. Ignacij Žitnik: (Odsoten — Abwesend.)

Deželni glavar:

3. točka dnevnega reda je
Konstituiranje deželnega zbora,
in sicer

- a) volitev dveh rediteljev;
- b) volitev dveh verifikatorjev;
- c) volitev deželnega odbora.

Kar se tiče prvih dveh točk a) in b) sem jaz tega mnenja, da ne bi bilo napačno, ako bi se mesto dveh rediteljev volili trije in ravnotako mislim, da ne bo nobenega ugovora, če izrečem mnenje, da bi bilo mogoče, tudi namesto dveh verifikatorjev izvoliti tri.

Ich wäre der Ansicht, daß es beim 3. Punkte der Tagesordnung

Konstituierung des Landtages:

- a) Wahl zweier Ordner;
- b) Wahl zweier Verifikatoren;
- c) Wahl des Landesauschusses

bei den Punkten a) und b) angehen würde, statt der beantragten zwei Ordner und zwei Verifikatoren je drei Ordner und Verifikatoren zu ernennen.

Wenn kein Widerspruch, kein Einspruch erhoben wird, so glaube ich, daß der hohe Landtag gewillt ist, in diesem Sinne vorzugehen.

Ako ni nobenega ugovora, jaz mislim, da bi se tako lahko postopalo.

(Nihče ne ugovarja. — Es erfolgt kein Widerspruch.)

Poslanec dr. Tavčar:

Ugovora ni in jaz si usojam z ozirom na običaj poprejšnjih let in da ne izgubivamo po nepotrebnem časa, predlagati, da se per acclamationem izvolijo, in sicer za reditelje gospodje poslanci: baron Apfaltrern, Pirc in Pogačnik in za verifikatorje gospodje poslanci grof Barbo, Mandelj in dr. Novak.

Deželni glavar:

Vi ste sedaj čuli, da je gospod poslanec dr. Tavčar storil nasvet, per acclamationem voliti za reditelje gospode poslance barona Apfaltrerna, Pirca in Pogačnika in za verifikatorje gospode poslance grofa Barba, Mandelja in dr. Novaka.

Die Herren haben den Antrag vernommen.

Ali je kak ugovor? — Erfolgt ein Einspruch?

(Ni ugovora. — Es erfolgt kein Einspruch.)

Es ist nicht der Fall und hiemit ist die Wahl der Ordner und der Verifikatoren erledigt.

Sedaj preidemo do volitve deželnega odbora — wir schreiten zur Wahl des Landesauschusses — in sicer je tu merodajen § 12. deželnega reda. Maßgebend für die Wahl ist der § 12 der Landesordnung und wir werden somit nach der dort angeführten Reihenfolge vorgehen.

Zunächst wird die Wahl eines Landesauschusses beizigers aus der Wählerklasse des Großgrundbesitzes vorzunehmen sein und ich ersuche, diesen Wahlact vorzunehmen und die Stimmzettel abzugeben.

(Zgodi se. — Geschieht.)

Zu Scrutinatoren bestimme ich den Herrn Abgeordneten Pirc und den Herrn Abgeordneten Jaklič.

Haben alle Herren die Stimmzettel abgegeben?

(Klici na desni: — Rufe rechts: «Ja!»)

Torej naprosim gospoda poslanca, da prevzameta skrutinij.

Sedaj pride na vrsto volitev deželnega odbornika iz kurije mest in trgov.

Prosim gospode, da oddajo listke!

(Zgodi se. — Geschieht.)

Oddanih je 10 glasov, absolutna večina je torej 6.

Sedaj prosim gospode poslance iz skupine k m e t s k i h o b č i n, naj oddajo listke!

(Zgodi se. — Geschieht.)

Oddanih je 13 glasovnic.

In sedaj pride na vrsto izvolitev deželnega odbornika iz celezbornice — die Wahl aus dem Plenum.

Prosim oddati listke!

(Zgodi se. — Geschieht.)

Oddanih je 35 glasovnic pri volitvi iz plenuma.

Bei der Wahl im Plenum wurden 35 Stimmzettel abgegeben.

Torej jaz prosim gospoda poslanca Pirca in Jakliča, da prevzameta skrutinij (Zgodi se. — Geschieht.) in da nam poročata o izidu volitev.

Torej prekinem sejo na 10 minut, da se skrutinij izvrši.

(Seja prestane ob 12. uri 35 minut popoldne in se nadaljuje ob 12. uri 45 minut popoldne. — Die Sitzung wird um 12 Uhr 35 Minuten Nachmittag unterbrochen und um 12 Uhr 45 Minuten Nachmittag wieder aufgenommen.)

Deželni glavar:

(Pozvoni. — Daß Glockenzeichen gebend.)

Skrutinij je izvršen, in sicer je izid sledeč: v kuriji veleposestva je oddanih bilo 10 glasovnic

— 10 Stimmzettel, und es lauten davon 9 Stimmen auf den Herrn Abg. Grafen Barbo und einer war leer.

Ich richte an den Herrn Abg. Grafen Barbo die Frage, ob er die auf ihn gefallene Wahl annimmt?

Abgeordneter Graf Barbo:

Ich erkläre, die Wahl anzunehmen.

Deželni glavar:

Pri volitvi v kuriji mest in trgov je bilo oddanih 10 glasov. Od teh je dobil gospod poslanec dr. Tavčar 9, ena glasovnica je bila prazna.

Vprašam gospoda poslanca dr. Tavčarja, ali sprejme izvolitev?

Poslanec dr. Tavčar:

Sprejemem!

Deželni glavar:

Iz kurije kmetskih občin je bilo oddanih 13 glasovnic. Vse glasove je dobil gospod poslanec dr. Lampe in jaz ga vprašam, ali sprejme izvolitev?

Poslanec dr. Lampe:

Sprejemem!

Deželni glavar:

In iz cele zbornice bilo je oddanih 35 glasov. Od teh je dobil gospod poslanec dr. Šusteršič 26, gospod poslanec Plantan 9 glasov.

Obračam se do gospoda poslanca dr. Šusteršiča z vprašanjem, ali sprejme on izvolitev?

Poslanec dr. Šusteršič:

Visoka zbornica! Zahvaljujem se za izkazano mi zaupanje in izjavljam, da sprejemem volitev; toda zajedno povdarjam, da nimam namena dolgo ostati v deželnem odboru, temveč smatram to mesto za me kot zgolj provizorno, ker stranka polaga važnost na to, da ima pravnika v deželnem odboru. Odložim pa to mesto v tistem hipu, ko bode naša stranka razpolagala v deželnem zboru še z drugim pravnikom razun moje malenkosti.

Prosim visoko zbornico, da to izjavo na znanje vzame.

Deželni glavar:

P Reidemo torej na izvolitev deželno odborniških namestnikov, katera se ima po § 13. deželnega reda vršiti na isti način, kakor volitev deželnih odbornikov.

Ich lade die Herren vom Großgrundbesitze ein, zur Wahl eines Erstmannes zu schreiten und die Stimmzettel abzugeben!

(Zgodi se. — Geschicht.)

Haben alle Herren die Stimmzettel abgegeben? (Klici na desni: — Rufe rechts: «Ja!»)

Bei der Wahl des Landesauschuß-Erstmannes aus der Kurie des Großgrundbesitzes sind 10 Stimmzettel abgegeben worden.

Sedaj prosim gospode poslance iz kurije mest in trgov, da oddajo listke.

(Zgodi se. — Geschicht.)

Oddanih je bilo 10 glasovnic.

Pozivljam sedaj gospode poslance iz kurije kmetskih občin, da volijo namestnika in da oddajo listke!

(Zgodi se. — Geschicht.)

Oddanih je bilo 12 glasovnic.

In sedaj pozivljam celo zbornico, — ich erjuche das ganze Haus, — voliti namestnika; — zur Wahl eines Erstmannes für den Landesauschuß-Beisitzer zu schreiten und die Stimmzettel abzugeben.

(Zgodi se. — Geschicht.)

Iz cele zbornice je bilo oddanih 35 glasovnic.

Prekinem zopet na 10 minut sejo in pozivljem ista dva gospoda poslanca Pirca in Jakliča, naj funkeijonirata kot skrutatorja.

(Seja prestane ob 12. uri 54 minut popoldne in se nadaljuje ob 12. uri 59 minut popoldne. — Die Sitzung wird um 12 Uhr 54 Minuten Nachmittag unterbrochen und um 12 Uhr 59 Minuten Nachmittag wieder aufgenommen.)

Deželni glavar:

(Pozvoni. — Das Glockenzeichen gebend.)

Prosim, gospoda! Pri volitvi namestnikov deželnih odbornikov oddanih je bilo iz kurije veleposestva 9 glasovnic. Vse glasove je dobil gospod poslanec baron Apfaltrern.

Herr Baron Apfaltrern hat alle abgegebenen neun Stimmen bekommen.

Akzeptieren Sie die Wahl?

Abgeordneter Freiherr von Apfaltrern:

Ich nehme die Wahl an.

Deželni glavar:

Iz mestne kurije je bilo oddanih 10 glasov. Izmed teh je dobil gospod poslanec dr. Triller 9 glasov, ena glasovnica se glasi na gospoda poslanca Gangla.

Izvoljen je torej gospod poslanec dr. Triller in jaz ga vprašam, ali sprejme izvolitev?

Poslanec dr. Triller:

Izjavljam, da sprejemem izvolitev.

Deželni glavar:

Iz skupine kmetskih občin je bilo oddanih 12 glasovnic, ter je dobil gospod poslanec Košak 11 glasov in gospod poslanec Jaklič en glas. Izvoljen je torej gospod poslanec Košak namestnikom in jaz ga vprašam, če izvolitev sprejme.

Poslanec Košak:

Izjavljam, da jo sprejemem.

Deželni glavar:

Iz cele zbornice bilo je oddanih 34 glasovnic in od teh je 11 glasovnic praznih in je te torej smatrati kot neveljavne. Absolutna majoriteta od 23 je 12. Od teh veljavnih 23 glasovnic se je 14 glasilo na gospoda poslanca Jakliča, 8 glasov je dobil gospod poslanec Plantan in en glas gospod poslanec Demšar. Izvoljen je torej gospod poslanec Jaklič in jaz ga vprašam, če izvolitev sprejme?

Poslanec Jaklič:

Izvolitev sprejemem.

Deželni glavar:

Sedaj bi bila na vrsti 4. točka dnevnega reda:

Priloga 11. Poročilo deželnega odbora o novih splošnih volitvah za deželni zbor vojvodine Kranjske,

ali izročil se mi je nujni predlog gospodov poslancev dr. Šusteršiča, ekscelence barona Schwegla, dr. Tavčarja in tovarišev.

Prosim gospoda zapisnikarja, naj prečita ta nujni predlog!

Tajnik Uršič:

(bere — tič):

„Nujni predlog poslancev dr. Šusteršiča, barona Schwegla, dr. Tavčarja in tovarišev.

Deželni zbor skleni:

Deželni red in deželni volilni red se imata spremeniti v tem smislu, da se omogoči vsem slojem prebivalstva sodelovanje pri deželni zakonodaji in upravi.

Izvoli se ustavni odsek 12 članov in 3 namestnikov, kateremu se naroča, da izdela zakonska načrta v predstoječem smislu in poda v najkrajšem mogočem času svoje poročilo.

V formalnem oziru se predlaga, da se ta predlog obravnava kot nujni v smislu § 21. pravilnika.

V Ljubljani, 27. marca 1908.

Dr. Anton Jeglič s. r., Dr. Šusteršič s. r., Doktor Ivan Tavčar s. r., Fr. Šuklje s. r., Pogačnik s. r., Jaklič s. r., Dr. Krek s. r., Pövshe s. r., Plantan s. r., Fr. Košak s. r., Dr. Lampe s. r., I. Zabret s. r., Bartol s. r., J. Mandelj s. r., Dular s. r., Schwegel s. r., Drobnič s. r., Leop. Freiherr Liechtenberg s. r., Fr. Demšar s. r., Otto Bar. Apfaltrern s. r., Heinrich Schollmayer-Lichtenberg s. r., Fr. Galle s. r., Baron Codelli s. r., Rechbach s. r., Barbo s. r., Rudolf Graf Margheri s. r., Dr. Ferd. Eger s. r., Engelbert Gangl s. r., Dr. Janko Vilfan s. r., Ciril Pirc s. r., F. Supančič s. r., Jos. Lenarčič s. r., Dr. Fran. Novak s. r., Dr. Triller s. r.¹⁶

Deželni glavar:

V smislu § 21. pravilnika našega utemeljevati je najprej nujnost tega predloga.

Besedo ima gospod poslanec dr. Šusteršič!

Poslanec dr. Šusteršič:

Visoka zbornica! Častiti gospodje! Moja naloga je danes na eni strani jako lahka, na drugi strani nekoliko težka. Lahka je moja naloga glede na to, da se gre v tem slučaju za sporazumen predlog vseh strank, katerega so člani vseh strank polnoštevilno podpisali. Težavnejša je moja naloga zaradi tega, ker mi v teh razmerah ni mogoče zastopati tistega specifičnega stališča, katero zavzema moja stranka, kakor splošno znano, temveč ker se moram — lahko rečem, kot govornik cele zbornice — zadovoljiti, da zastopam to, o čemer je cela zbornica edina.

Sicer pa, gospoda moja, menim, da mi stališča, posebnega stališča moje stranke, ki je tudi moje osebno specifično stališče, ni treba posebej pojasnjevati, ker je to stališče notorično, splošno znano.

Kar se tiče predloga, ki je danes vložen, sem že povdarjal, da je to sporazumen predlog vseh strank, sporazumen predlog, ki se je vložil po dogovoru vseh treh deželnozborskih strank. In, gospoda moja, ta okolnost, da so vse tri stranke, ki so si sicer v narodnem, političnem, gospodarskem in socialnem oziru tako nasprotni, da so vse te stranke podpisale ta predlog in ga kot nujen predlog označile, ta okolnost govori zadosti jasno, da je zadeva, katera je predlagana, v resnici nujna.

Gospoda moja, volilna reforma prišla je svedobno v zbornico kot predmet hudega, strastnega, brezobzirnega boja. Sedaj pa je ta zadeva prišla na drugo pot, in sicer po mojem trdnem prepričanju na boljšo pot, rečem celo na edino pravo pot, na pot sporazumljenja in sodelovanja vseh članov te visoke zbornice. Gospoda moja, kot bojni predlog, pravim, prišla je ta zadeva v to visoko zbornico, kot produkt sporazumljenja, kot rezultat mirnega sodelovanja vseh strank naj pride ta volilna reforma iz te zbornice ven kot zakon, kot od cesarja potrjena postava.

Gospoda moja, čemu veliko govoriti o stvari, o kateri vsi vemo, da je neobhodno potrebna, o kateri vsi vemo, da se mora napraviti. Mi vsi vemo, da naša dežela potrebuje nujno stvarnega dela v vseh panogah gospodarskega in kulturnega življenja. Gospoda moja, mi vsi to vemo, mi vemo pa tudi, da je nad vse nujno vprašanje volilne reforme zaviralo to mirno, stvarno delovanje. Odpravimo sedaj to oviro, in sicer vse stranke skupaj v sporazumu. Gospoda moja, česar pa potrebuje naša dežela? Naša dežela potrebuje dela, potrebuje napredek. Delo in napredek je signatura naše dobe, katera z velikimi koraki v vsakem oziru napreduje. Delo in napredek bodi tudi signatura te visoke zbornice, delo in napredek mora biti signatura vsakega parlamentarnega zastopa, ki hoče imeti ugled, pomen in korenine v vseh slojih prebivalstva, in zaradi tega, — gospoda moja, mislim, da ni v tem oziru nobenega nesoglasja med nami, —

zaradi tega bo danes cela dežela, celo ljudstvo z veseljem konstatovalo, da se je nehalo vsako nesoglasje, vsako bistveno nesoglasje v tem pogledu, da je vse edino v tem, da je treba v najhitrejšem, v najkrajšem času na stežaj odpreti vrata vsem slojem, ki sedaj še izven te zbornice zunaj čakajo, in v tem smislu prosim, da sporazumno in brez izjeme glasujete za nujnost našega predloga in tudi za predlog sam. (Pritrjevanje na levi. — Beifall links.)

Deželni glavar:

Predno otvorim debato o nujnosti, opozarjam glede na § 21. našega opravilnika, da se mora razgovor omejiti samo na to, ali je stvar nujna ali ne. Prosim, ali se kdo oglasi k besedi?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Temu ni tako in bomo torej glasovali o nujnosti.

Prosim tiste gospode, ki so za nujnost tega predloga, naj blagovolijo ustati.

(Zgodi se. — Geschieht.)

Nujnost je sprejeta enoglasno. Živahno odobravanje in ploskanje na levi in na galeriji. — Lebhafter Beifall und Händeklatschen links und auf der Galerie.)

Opozarjam galerijo, da se ne sme vmešavati v zbornične razprave tudi ne s ploskanjem ali sicer s kako izjavo.

Preidemo sedaj na meritorno stran predloga in prosim gospoda predlagatelja dr. Šusteršiča, da po prime besedo.

Poslanec dr. Šusteršič:

Hvala!

Deželni glavar:

Ali želi sicer kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Tudi ne. — Torej prosim zopet glasovati.

Tisti gospodje, ki so tudi v meritornem oziru za predlog, naj blagovolijo ustati.

(Zgodi se. — Geschieht.)

Sprejeto.

Jaz sedaj prekinem sejo za 20 minut, da se med tem časom gospodje lahko dogovore o volitvi v ustavni odsek.

(Seja prestane ob 1. uri 10 minut popoldne in se nadaljuje ob 1. uri 30 minut popoldne. — Die Sitzung wird um 1 Uhr 10 Minuten Nachmittag unterbrochen und um 1 Uhr 30 Minuten Nachmittag wieder aufgenommen.)

Deželni glavar:

(Pozvoni. — Das Glockenzeichen gebend.)

Otvorjam sejo.

Glasovnice so oddane in povabim, da bi funkcionirala kot skrutinatorija gospoda deželna poslanca Schollmayer in Mandelj.

V svrhu skrutinija zopet prekinem sejo za 10 minut.

(Seja prestane ob 1. uri 31 minut popoldne in se nadaljuje ob 1. uri 43 minut popoldne. — Die Sitzung wird um 1 Uhr 31 Minuten Nachmittag unterbrochen und um 1 Uhr 43 Minuten Nachmittag wieder aufgenommen.)

Deželni glavar:

(Pozvoni. — Das Glockenzeichen gebend.)

Otvorjam sejo ter naznanjam izid volitve ustavnega odseka.

Za člane v ustavnem odseku je bilo oddanih 35 glasov. Izmed teh so dobili gospodje poslanci dr. Šusteršič, dr. Krek, Jaklič, Povše, dr. Lampe, baron Liechtenberg, grof Barbo, dr. Eger, dr. Tavčar, dr. Triller in Plantan po 35, ekscelenca baron Schwegel 34 glasov.

Torej so vsi ti gospodje izvoljeni.

Za namestnike je bilo oddanih 33 glasovnic, in sicer so s polnim številom bili izbrani gospodje poslanci Demšar, Gangl in grof Margheri.

Jaz zopet prekinem sejo za 5 minut v svrhu, da se ustavni odsek konstituira. Vabim torej gospode člane ustavnega odseka, naj se zbero in izvolijo konstituirati.

(Seja prestane ob 1. uri 45 minut popoldne in se nadaljuje ob 1. uri 50 minut popoldne. — Die Sitzung wird um 1 Uhr 45 Minuten Nachmittag unterbrochen und um 1 Uhr 50 Minuten Nachmittag wieder aufgenommen.)

Deželni glavar:

(Pozvoni. — Das Glockenzeichen gebend.)

Otvorjam sejo.

Ustavni odsek se je konstituiral in izvolil svojim načelnikom deželnega poslanca gospoda dr. Kreka, njega namestnikom pa gospoda poslanca barona Liechtenberga.

Ob enem se mi je javilo od strani gospoda načelnika, da če biti prva seja ustavnega odseka danes popoldne ob 4. uri v prvi klubovi sobi.

Sedaj prehajamo do 4. točke dnevnega reda:

Priloga 11. Poročilo deželnega odbora o novih splošnih volitvah za deželni zbor vojvodine Kranjske.

Beilage 11. Bericht des Landesauschusses, betreffend die neuen allgemeinen Wahlen für den Landtag des Herzogtumes Krain.

Ekscelenca gospod poslanec baron Schwegel ima besedo!

Abgeordneter

Exzellenz Freiherr von Schwegel:

Ich erlaube mir den Antrag zu stellen, daß angeichts der vorgeschrittenen Tageszeit und mit Rücksicht auf noch

zu bewältigende andere Arbeiten, denen der hohe Landtag seine Aufmerksamkeit zuwenden will, dieser Punkt von der heutigen Tagesordnung abgesetzt werde.

Deželni glavar:

Predlog je, naj se 4. točka odstavi z dnevnega reda.

Ako ni ugovora (Ni ugovora. — Es erfolgt kein Widerspruch), ugodim temu nasvetu.

In s tem, gospoda moja, je končan dnevni red današnje seje.

Jaz sklicujem prihodnjo sejo na jutri dopoldne ob 11. uri, in sicer s sledečim dnevnim redom: Na vrsto pride danes odstavljena točka, eventualno poročilo ustavnega odseka.

(Glej dnevni red prihodnje seje. — Siehe Tagesordnung der nächsten Sitzung.)

Zaključujem sejo.

Konec seje ob 1. uri 57 minut popoldne. — Schluß der Sitzung um 1 Uhr 57 Minuten Nachmittag.

